

Tíz év után – hogyan tovább?

Hadd kezdjem mindjárt egy őszinte vallomással: egyedül az én vétkem az, hogy az előttem szóló Kelemen Elemérnek a meghívóban is idézett cím csapdájából kellett röpké fél óra alatt kiszabadulnia, válaszolván arra, **ment-é a könyvtára által az iskola elébb**. Titkon azt reméltem, hogy tudós és kedves előadónk varázsol majd közénk némi lelki melegséget, támaszt legalább egy káprázatnyi hitet, reményt: mégse hiábavaló egészen a munkánk, mégis van helye a könyvtárnak az iskolában.

Bevált-e a számításom? döntsék el Önök. Azzal mindenesetre eleve tisztában voltam, hogy az én előadásom, ünnepi visszatekintésem bizony igencsak felemás sikertörténet lesz. Na nem a befektetett energiánk, lelkes buzgólkodásunk felől nézve: azzal nem volna tán gond, de azt sajnos inkább csak a befektetők, a szorgoskodók maguk jegyzik: akik a hatást, az eredményt várják – s teljes joggal, hisz ők bízták ránk, tegyék a dolgunkat, mi meg vállalkoztunk rá, – nos, azok csak az elért eredményeket, a kialakult helyzetet értékelik.

Azt gondolom tehát: ez a számvetés nemcsak az ünnepi alkalomnak kell, hogy szóljon, s nekem, a szervezet elnökének a sikereken igencsak változatos múlt mellett őszintén kell beszélnem a mostanra kialakult valós helyzetről, s nem mellőzhetem a **hogyan tovább?** esélyeinek latolgatását sem. Másképpen fogalmazva: nem kerülhető meg a mindannyiunkban ott bujkáló kérdés: **ment-é a könyvtárostanárok szervezete által az iskolai könyvtár elébb?** Ha azután így a most következő néhány perc nem sikerednék eléggé ünnepire, ez bizonyára a számvetést végző előadó akaratából is adódik, aki inkább nekivág a reális helyzet kínálta kátyús-gödrös terepnek, mintsem az ünnepi alkalom színes léggömbjébe kapaszkodva lendülne át azon, akarva-akaratlan becsapván ezzel a hallgatóságot, s magát is.

*

Kezdjük akkor hát a históriával!

Valamikor a hatvanas évek legvégén, a hetvenes évek elején – a korábbi évtizedek hullámvölgye után – immár ismét látványosabb érdeklődés mutatkozik az iskolai könyvtárak ügye iránt. A szakmai társtalanságukból kísérleteikkel, publikációikkal előbukkanó iskolai könyvtárosok két izmosodó műhely segítségére is mind inkább támaszkodhatnak. A KMK-ban főleg a gyermekkönyvtári szakemberek, az OPKM-ben pedig a könyvtár-pedagógia módszertanosai is fölfigyelnek a szakma gondjaira, a Könyvtáros, de főleg a Könyv és Nevelés hasábjain szaporodnak a hasznos, gyakorlatias publikációk, módszertani tanulmányok, majd napvilágot lát néhány, a szakmába vágó monográfia, esetgyűjtemény, kézikönyv. Elmozdulás érzékelhető az oktatásügy elméleti és irányítói hinterlandján is, jobban odafigyel a minisztérium, az OPI, irányelvek és irányítói állásfoglalások jelennek meg, a fővárosban és a megyékben szerveződik a pedagógiai inté-

zetekhez kapcsolt szakmai felügyelet, szaporodnak a függetlenített iskolai könyvtáros státuszok, majd mintegy tetőzi ezt a folyamatot 1978-ban a könyvtárhász-nálati követelmény megjelenése a tantervben – a magyar nyelv és irodalom részeként.

A nyolcvanas évek elejétől aztán egyre több iskolai könyvtáros bukkant föl a könyvtárosegyesületben, a megyei szervezeteken kívül elsősorban a gyermek- és ifjúsági szekcióban. 1983-ban az OPI meghirdette az iskolai könyvtárosok I. nyári akadémiáját, majd a szakmai sikerre tekintettel 1985 nyarán a másodikat is. Ekkor már egyre inkább érlelődött a gondolat: saját problémáik kezelésére saját szekció kell az iskolai könyvtárosoknak!

1986 június 13-án tizenkilencezren gyűltünk össze a Veres Pálné gimnázium könyvtárában. Az MKE-t képviselte többek között Billédi Ferencné és Szabó Sándor, az OPKM-et Balázs Mihály, Horváth Tibor és Dán Krisztina, a KMK-t Katsányi Sándor, Nagy Attila, az FPI-t Kaján László és Ballér Endréné, az ELTE-t Fülöp Géza. A „fedő program” az iskolai könyvtárosok továbbképzése volt, de – némi konstruktív vita nyomán – itt dőlt el véglegesen: lesz iskolai könyvtáros szekció, ha az MKE elnöksége is úgy akarja. Az elnökség úgy akarta, erről tanúskodik Billédi Ferencné elnöki levele irattárunkban.

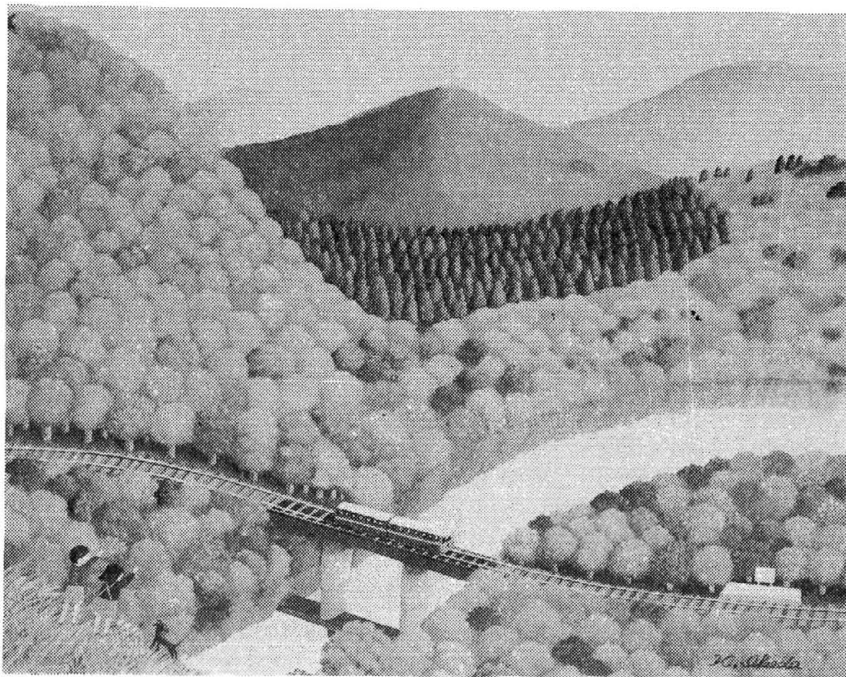
A nyár végén szervező bizottság alakult, s az őszi szervező munkát dokumentáló fel- és meghívásokban jelenlegi tagjaink közül mátt ott szerepel például Vajda Zsuzsa, Celler Zsuzsa, Dercsényi Krisztina neve is.

Aztán elkészült és postára került az alakuló ülés meghívója is: 1986 november 28-án délelőtt fél tizenegyre invitálta az érdeklődőket a Fáklya Klubba. Ötvennyolcan jelentünk meg a hívó szóra, miként ez a hivatalos jegyzőkönyvből (jegyzőkönyvvezető Balogh Mihály!) kiderül. A szervezőbizottság munkáját irányító Ugrin Gáborné bevezető szavai után sor került a vezetőség megválasztására, s Ambrus Andrásné, a szavazatszedő bizottság elnöke hirdette ki az alábbi eredményt: az új szekció elnöke lett dr. Tóth Gyuláné, Kati, titkára Ugrin Márta, tagok Ballér Endréné vezető szakfelügyelő, Szabó Sándor, az ELTE oktatója, Főrhécz Vera és Paulheim Kinga iskolai könyvtárosok, s végül tag lettem én is, Tóth Kati mellett mintegy a vidéket képviselvén.

A vezetőség decemberben elkészítette a 87-es munkatervet, ennek közép-pontjában a III. nyári akadémia megrendezése állt, most már saját szervezésben, de folyamatos feladatként vállaltuk a tagok toborzását is. A nyári akadémián – Budapest – Kunszentmiklós helyszíneken – könyvtárpedagógiai kérdések szerepeltek főleg, több mint száz tag és érdeklődő kolléga vett részt ezen az élénk, mozgalmas, egészében sikeres rendezvényen.

December közepén a Veres Pálné gimnázium könyvtárában taggyűlésen összegeztük induló évünket, s készültünk föl a következő évre. A negyvenegy résztvevő meglepedéssel nyugtázta, hogy a vezetőség jól gazdálkodott: a rendelkezésre álló 26 000,- Ft-ból kétezeröttszáz forintot sikerült megtakarítani. (Ezt az adatot most persze csak nosztalgikus emlékként emeltem ki!)

1988 januárjában a leköszönt Paulheim Kinga helyére Ambrusné Zsóka lépett a vezetőségbe, áprilisban Gyulán tartottunk közös szekcióülést az ifjúságiakkal „a tantestület és a könyvtár” témában. Egy ekkori adat szerint taglétszámunk már 87 fő. Ez évtől a szekció bekapcsolódott az OPKM vezetése mellé szervezett Iskolai Könyvtári Kollégium munkájába is. Az augusztusi, szekszárdi vándorgyű-

lésen megint az ifjúsági szekcióval működünk együtt, majd szeptemberben ünnepi ülésen emlékeztünk meg az OPKM megnyitásának 30. évfordulójáról. Itt előadónk volt Juhász Jenő könyvtári osztályvezető és Tóth Gyula főiskolai tanácskezelő mellett Kelemen Elemér is, aki akkor a minisztérium alsó fokú oktatási főosztályát vezette. Balázs Mihály főigazgató ezen az ünnepségen 160 oklevelet adott át a megelőző harminc évben kiemelkedő munkát végzett iskolai könyvtárosoknak, iskolai könyvtári szakembereknek. A következő, 1989-es év első szekcióülésére áprilisban került sor a Trefort utcai gyakorló iskolában és a budai tanítóképző gyakorló iskolai könyvtárban. Témánk volt ennek az iskolai könyvtártípusnak a helyzete, ill. a számítógép az iskolai könyvtárban.

Májustól saját folyószámlánk lett, a IV. nyári akadémiára szóló támogatások már erre futottak be. Ez az akadémia a Kaffka Margit gimnáziumban volt július elején, központi témája pedig az iskolai könyvtár vezetése, szervezési kérdések, feladatok a könyvtárban.

November 23-án a Deák téri általános iskolában tartott taggyűlésen, 31 tag jelenlétében, három évvel az alakulás után lemondott elnöki tisztéről dr. Tóth Gyuláné, a vezetőségi tagságról pedig Förhécz Istvánné és Balogh Mihály. Ekkor a tagok egy évre dr. Celler Zsuzsát bízták meg az elnöki teendőik ellátásával, s az új választásig vezetőségi tag maradt Ambrusné, Szabó Sándor és Ugrin Márta titkár.

1990-ben a vezetőség állásfoglalást készített és juttatott el az illetékesekhez – éppen a nagy változásokra tekintettel – az iskolai könyvtárak időszerű problémáiról. A székesfehérvári vándorgyűlésen önálló szekcióülést tartottunk „törté-

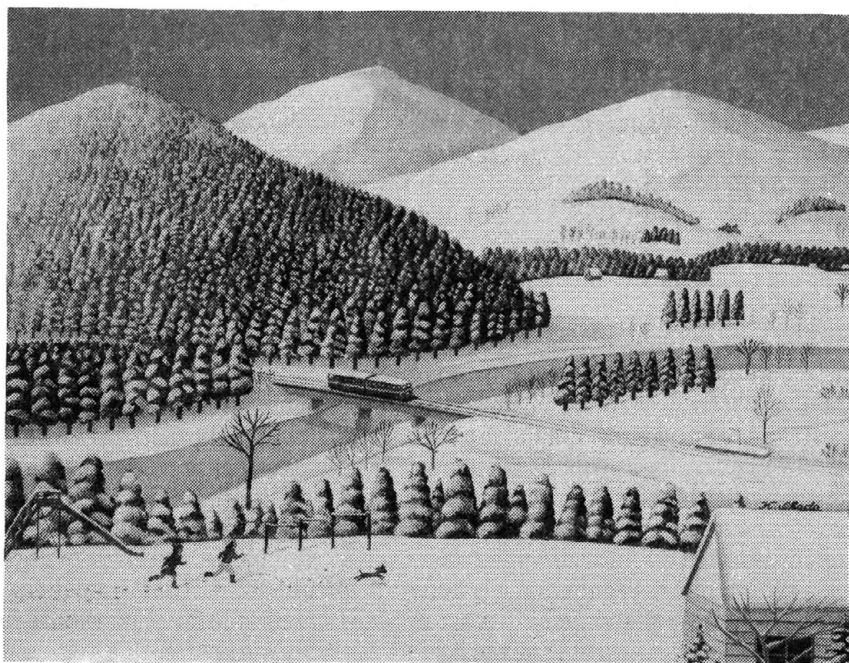
nelem és az iskolai könyvtár” címmel, októberben pedig választások következtek: ekkor már a tagság választotta meg elnöknek Celler Zsuzsát, titkárnak Ugrin Mártát, a vezetőség új tagja lett a kőszegi Marton Imre, s hamarosan, újabb lemondások után, Kalmárné Morcsányi Rozália és Lukács Zsuzsa is.

1991 márciusában Győrött tartottunk továbbképzést, június végén pedig sor került az V. nyári akadémiára, a „tájékoztató szolgálat egyes kérdései az iskolai könyvtárban” témakörben, a korábbiaknál némileg mérsékeltébb érdeklődés mellett.

Időközben munkahelyváltás miatt Celler Zsuzsa leköszönt az elnökségről, s miközben folytak az előkészületei a szekció könyvtárostánárok szervezetévé alakításának, az új SZMSZ előkészítésének, közeledtünk – Ugrin Márta ügyvezetői-mindenesi irányításával – fennállásunk ötödik évfordulójához.

A szeptemberi veszprémi továbbképzésen elnökválasztásra is készültünk. Ekkor azonban határozatképtelenség miatt ez az aktus elmaradt, sőt – kemény viták után – lemondott tisztéről és kilépett a szervezetből Ugrin Gáborné titkár is.

És most, ezen a ponton engedtessek meg nekem némi személyesebb hangú kitérő: Ugrin Márta munkája nélkül ma itt aligha ünnepelünk tízéves évfordulót, ez gondolom, kiderült az eddig elmondottakból is. Mártának a szervezet javára fölmutatott érdemei elvülhetetlenek, az iskolai könyvtárakért vállalt fáradozásai elismerésre méltóak. Ám ő sajnos nem vállalta annak idején, hogy változtatáson sajátos vezetési stílusán, amit közvetlen munkatársai a szekció vezetésében

egyre kevésbé tudtak elfogadni. Inkább elhagyta a szervezetet, mert akkor, ott a dolgok elképzelései ellenére alakultak. Sajnáljuk Márta döntését, de tudomásul vettük, – és az élet haladt tovább.

1991. november 15-én a budai tanítóképzőben került sor a megismételt tisztújításra. Ekkor a következő vezetőség állt össze: elnök Balogh Mihály, titkár Kalmárné Morcsányi Rozália, tagok dr. Ambrus Andrásné, Lukács Zsuzsa, Marton Imre, Soós Sándorné, dr. Tóth Gyuláné. Az új vezetőség nagy lendülettel fogott munkához: elkészült a kilencvenkettes munkaterv, felosztottuk a reszortokat, az új év elején körlevéllel kerestük meg tagjainkat, s kiküldtük nekik az új SZMSZ-t.

Első rendezvényünk közös volt a társadalomtudományi szekcióval: éppen itt, ebben a teremben mutatkozott be a résztvevőknek néhány nagy múltú középiskolai könyvtár.

Április közepén Szombathelyen tartottunk továbbképzést a számítógépesítésről, az augusztusi sárospataki vándorgyűlésen pedig az a megtiszteltetés érte szekciónkat, hogy a plenáris ülés egyik előadója lehettem – időszerű iskolai könyvtári gondokról. Ugyanitt szekcióülést is tartottunk „az iskolai forrásközpont” témában. Októberben Debrecenben alternatív kiadók és tankönyveik mutatkoztak be tagjainknak: itt kaphattunk először ízelítőt a bővülő, válogatásra készített tankönyvpiacból.

Még ebben az évben lemondott Marton Imre, az ő helyére Dán Krisztinát vontuk be a vezetőség munkájába. Közös pályázatot hirdettünk meg a gyermekkönyvtári szekcióval, többször nyújtottunk be javaslatot a készülő közoktatási törvényhez és a lassan formálódó NAT-hoz, majd fölvevük a kapcsolatot a dán és német társszervezetekkel.

Taglétszámunk év végére elérte a 250 főt.

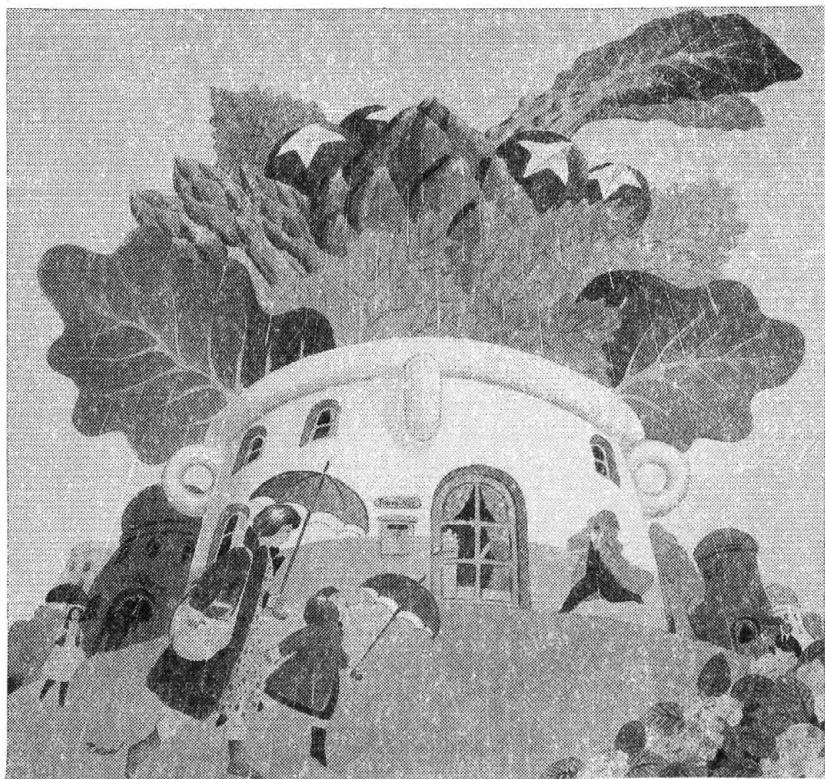
1993 áprilisában társrendezői voltunk a kiváló iskolai könyvtáros, Győri Gáspár emlékére megrendezett konferenciának a városmajori gimnáziumban, majd június végén az FPI-vel közösen megrendeztük az Iskolai Könyvtárosok VI. nyári akadémiáját. A közel 250 résztvevő között ott volt negyven határon túli magyar iskolai könyvtáros is, és előadással gazdagították programunkat dán és német partnereink.

Az augusztusi, győri vándorgyűlésen a zenei szekcióval volt közös rendezvényünk, ősszel Kecskeméten tartottunk két napos továbbképzést a tehetséggondozás iskolai könyvtári lehetőségeiről, s itt hirdettük ki második, tehetséggondozás-témájú pályázatunk eredményét is.

1994 tavaszán a Magyar Olvasástársasággal rendeztünk közös eszmeeszerét Székesfehérváron, ennek témája az olvasás, mint tantárgyközi ismeret volt. A nyári, körmendi vándorgyűlésen a bibliográfiai szekcióval „közösködtünk”, helytörténet, iskolatörténet, iskolai könyvtártörténet volt a tárgyunk.

Ez év tavaszán meghirdettük sorrendben harmadik pályázatunkat, s ennek eredményét hirdettük ki szeptember 24-i taggyűlésünkön az FPI dísztermében.

1994 októberében tizenketten egy hetes tanulmányúton jártunk Dániában, az ottani szervezet jóvoltából, majd – követve az MKE tisztújítási gyakorlatát – mi is vezetőséget választottunk. Az ekkori változások: Soós Ági és Tóth Kati helyére Celler Zsuzsa és Homor Tivadar került. A múlt esztendő februárjában a NAT követelményrendszeréről tartottunk szakmai tanácskozást Pesten. Az ezzel kap-

csolatos állásfoglalásunk a Köznevelésben jelent meg. Májusban Kunszentmiklóson rendeztünk továbbképzést a hazai és külföldi iskolai könyvtárakról, valamint az iskolai könyvtári adminisztrációról, az egri vándorgyűlésen pedig önálló szekcióüléssel gondoltuk végig az iskolai könyvtárak és a fenntartók viszonyát, végül novemberben, Szegeden a helyi tantervek és a könyvtárhasználat témakörét vitattuk meg.

Idén márciusban ott folytattuk, ahol Szegeden abbahagytuk: a NAT-tól a helyi tantervig címen tartottunk egynapos tanácskozást az FPI-ben.

Még az első félévben megjelent az MKM támogatásával a **Könyvtáros? Tanár? Könyvtárostanárr!** című gyűjteményes kötetünk, előző három pályázatunk legsikeresebb munkáiból. Az 1200 db könyv mind egy szálalig elfogyott, sőt 200 db-ot utána kellett nyomtatni.

Az év kiemelt rendezvénye a győri VII. nyári akadémia volt. Akadémiánk az iskola és az iskolai könyvtár millenniuma jegyében szerveződött: hozzá kapcsolódott egy reprezentatív kiállítás tizenöt nagy múltú középiskolai könyvtár muzeális kincseiből. Az akadémia első napján hirdettük ki negyedik, iskolai könyvtártörténeti pályázatunk eredményét. Ezen a rendezvényen is voltak határokon túli magyar vendégeink, de voltak dán és osztrák vendégelőadók is, valamint velünk töltötte az egész hetet az amerikai Peter Genko, a nemzetközi iskolai könyvtáros szervezet vezetőségi tagja, aki elmondta, hogy a szövetség testületi tagságot ajánl szervezetünknek. Ezt az ajánlatot mi azon nyomban el is fogadtuk.

Augusztusban a debreceni vándorgyűlésen az olvasószolgálati és a gyermek-könyvtáros szekcióval együtt szerveztünk ülést, pedagógusok, könyvtárosok, gyermekek – közös nyelven címmel. Majd így jutottunk el együttes alkalmaink sorában a mai, jubiláris találkozóig. Ennyi volna rövid történetünk – dióhéjban és kronologikusan. De talán sokkal több is lehetne ennél, ha túltekintenénk rendezvényeinken:

– ha számba vennénk, hány szervezettel, intézménnyel kerültünk alkalmi vagy folyamatos munkakapcsolatba. A teljesség igénye nélkül sorolom csak: minisztérium, OPI, OPKM, OSZK, OKSZI, OKI, FPI, megyei pedagógiai intézetek, az MKE elnöksége és tag-szervezetei, a tanárképző intézetek könyvtáros tanszékei, a szakmai folyóiratok szerkesztőségei, NKA, Pro Cultura Alapítvány, HUNRA, Könyvtárellátó, TANOSZ, tankönyvkiadók, Móra Kiadó, stb., stb., stb... Segítettünk és segítünk az OKSZI szakreferensnek a Könyvtárhasználatban c. szakmai lap megtöltésében, a Bod Péter könyvtárhasználati verseny szervezésében és a felkészítő kollégák jutalmazásában, részt vettünk az NKA száznegyven milliós iskolai könyvtári állománybővítő akciója megszervezésében.

– ha összegeznénk, hogy hány fölkérésre (vagy éppen fölkérés nélkül!), hány helyre, miféle tárgyú ajánlásokat, állásfoglalásokat, módosító javaslatokat nyújtottunk be, milyen témákban készítettünk és publikáltunk cikkeket, tanulmányokat, egyéb dokumentumokat – iskolai könyvtári ügyekben, hogy honnan, mekkora összegű pályázati támogatásokhoz jutottunk, hogy vezetőségünk tagjai hány kuratóriumban és szakmai bizottságban képviseltek, képviselik az iskolai könyvtárosok érdekeit.

Röviden összegezve: úgy gondolom, sokak számára egyértelművé vált az elmúlt évtizedben legfőbb célunk és szándékunk, hogy ott legyünk mindenütt, ahol az iskolai könyvtárak helyzetén, a könyvtárostanári szakma pozícióin javítani a legcsekélyebb esély mutatkozik.

És most megint azt kell mondanom, más dolog a szándék, más az eredmény. Biztosan voltak kisebb-nagyobb sikereink egy évtized alatt.

De most mégis egy viszonylag friss kudarc nyomaszt mindannyiunkat. Az előző kormányzat a népmesei leányzó módjára hozott is, meg vitt is: olyan könyvtárostanári létszámnormákat fogalmazott meg a közoktatási törvény 1993-ban, ami biztosítékot jelenthetett volna arra, hogy az iskolai könyvtár valós értékén felelhessen meg az iskola részéről reá háruló elvárásoknak.

Csakhogy a törvénybe halasztó hatályú paragrafus is beépült. 1996. szeptember elsejétől lett volna kötelező az új létszámnorma, ám addigra elkészült az új kormány új törvénye. Sajnos becsaptak minket: a nehéz helyzetre hivatkozva javasolták, érjük be az egy iskola – egy könyvtárostanári normaállaggal (ezt is persze csak a nyolc tanulócsoporttal nagyobb iskolákban!) halasztó hatály nélkül, és amikor ezt magunkban tudomásul vettük – noha nyíltan soha nem fogadtuk el, valamiféle számunkra láthatatlan háttér-alku nyomán a parlament elé már olyan változat került, ami az általános iskolákban fél státuszt enged csak, és az egész **könyvtárostanári létszám – kötelező óraszám** kérdést 2002 szept. elsejéig be is fagyasztja. A parlament – két módosító javaslat ellenére – ezt így is fogadta el, nekünk meg nem maradt más, mint hangosan tiltakozni úton-útfélen, fölhlívni a figyelmet az önmagában is inkorrekt eljárás pontosan kiszámítható kudarcos következményeire.

Anélkül, hogy e következmények részleteibe mélyebben belebocsátkoznék, éppen csak jelzem: az ember már azt se tudja, sírjon, vagy nevéssen, amikor felélős minisztériumi illetékesek az iskolai könyvtárak fontosságáról, számítógépesítéséről, tankönyv- és taneszköztárrá fejlesztéséről, s mint a NAT megvalósításának zálogáról nyilatkoznak, ugyanakkor a közismerten minisztérium – közeli Iskolaszolga c. pedagógiai szolgáltató(?) lap azt írja, hogy 2002-ig nem kell iskolai könyvtáros alkalmazni.

Hát ezért (is) kérdés a kérdés: ment-é a könyvtárostanárok szervezete által az iskolai könyvtárak ügye elébb? Ezért mondhattam az elején: inkább a helyzet, mint az alkalom árnyalja mondandóm tónusát. Ezért is kértem föl a rádió nyilvánossága előtt a miniszter urat, jöjjön el ma hozzánk, hallja meg a gondjainkat, ha már a szeptember legelején kelt levelünkre nem volt módja válaszolni – vagy válaszoltatni – mindaddig, s most is csak üzeni volt érkezése, sajnos, nem ért rá ma sem. Ez ért gondoljuk olykor ma már szélmalomharcban megfáradtan: félre kellene húzódni, álljanak mások, fiatalabbak, okosabbak a helyünkre, akik többre, magasabbra vinnék, emelnék az iskolai könyvtárak ügyét.

*

Tisztelt vendégeink, kedves tagtársak!

Őszintén sajnálom, hogy így alakult elnöki beszámolóim. De ha a jót fölidézzük, nem hallgathatjuk el a rosszat sem egy ilyen számvetéskor. S ha már jóvalrosszal számot vetettünk, nézni kell előre is: mit tehetünk még? Mit kellene tennünk? Az ünnepibb percek után, ha meghívott vendégeinktől elköszönünk majd, ezért is kéri, várja a vezetőség a tagoktól, maradjanak még egy fél órára, beszéljünk – egyéb időszerű intézendő dolgok mellett a hogyan tovább? kérdéséről is. Keressük meg együtt azokat az embereket, akikben van még elég hit és erő, no meg persze tehetség ahhoz, hogy ügyünk jobbra fordításáért ennek a csapatnak az élere álljanak, hogy megtalálják azokat a szövetségeseket, akik ebben segítségükre lehetnek.

És most, zárszóként szeretném megköszönni valamennyi tagtársamnak, a volt és mostani vezetőségi tagoknak, hogy fáradságot nem kímélve, önzetlen, odaadó munkájukkal szolgálták ezt a szervezetet. Engedjék meg, hogy két társamnak külön, név szerint is köszönetet mondjak: Morcsányi Rozi és Ambrus Zsóka sokszor valósággal a hátukon cipeltek minket tovább, hogy átlendíthessenek egy-egy válságosabb perióduson. Ha ők nincsenek, nincs második öt éve ennek a szervezetnek. És közben ezért – ezt önkritikusan kell bevallanom – túl sok elnöki köszönetet nem kaptak eddig. Végül köszönöm mindenkinek a támogatását, aki bármikor, bármiben segített bennünket kívülállóként. Kérem, ne hagyjanak bennünket ezután sem az iskolai könyvtárak ügyét, ne hagyják cserben kicsiny, de lelkes csapatunkat.

Mert ez a csapat és ez az ügy szerintem megérdemli ezt.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Balogh Mihály

(Elhangzott az MKE Könyvtárostanárok Szervezete tíz éves ünnepi közgyűlésén.)

Aki nem tud arabusul... attól még...

Az itt közölt oldalak Kobayashi Koh tollából származnak, aki cikkét eredetileg a Gakko Tosyokan 1995/12. számában publikálta. Aki ért japánul, nyilván élvezni fogja a szerző pompás megállapításait a 9. Európai Olvasáskonferenciáról, az MKE vándorgyűléséről, a Bródy Sándor Megyei Könyvtárról, a gyöngyösi ferences műemlékkönyvtárról, és más ínycsiklandó dolgokról. Aki esetleg nem ért japánul, elgyönyörködhet a tipográfia szépségeiben, melyek verik akármelyik 3K-s grafikáét is. De aki csak a grafikai esztétikumra kíváncsi, tán annak sem esik rosszul, ha számára érthetetlen abrakadabrák közt magyar, ráadásul könyvtári szavakra is bukkan.

[A szöveget a Mikulás (Gábor) hozta, az ő ajándéka]

〈海外リポート〉

手づくりのあたたかさ

—第27回ハンガリー図書館協会年次学会(MKE)に参加して—
Hungary

月-month

小林 功

Hungary
ハンガリーの暑い夏

この夏、ハンガリーの図書館人は2つの大きな研究大会に沸いた。ひとつは7月下旬、首都ブダペストで催された第9回全欧読書学会 (The 9th European Conference on reading, Budapest) をホスト国として成功に導いた。この会は図書館人はもちろん、学校教師、作家、出版関係者が集うもので、隔年で欧州内を持ち回って開催されている (次回は1997年ブリュッセルで開催予定)。その余韻もさめやらぬ8月中旬、ハンガリー北部の町エゲル (Eger) において第27回ハンガリー図書館協会年次学会 (Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVII. Vándorgyűlése) が開かれ、630人の図書館人が集まった。

筆者は幸運にもこの後者の大会に出席する機会を得た。大会前日のプレス発表で大会長が、「遠く日本からの参加者を迎えて…」とスピーチをしたとのことで、それが現地の新聞でそのまま報じられたため、筆者はどこへ行っても歓迎を受けることになってしまった。

図書館 (Bródy Sándor Megyei Könyvtár) があり、今回の大会運営はほとんどがこの図書館スタッフによっているとのことだった。

大会運営委員のひとりで同図書館司書の Balogh Béláné 夫人によると、「2年前から図書館のルーティンワークに加えて大会準備を開始し、大会2か月前からは大会準備の方が忙しくなり、2週間前から、大会準備にかかりきりになった」という。彼女は大会全体の情報集約の責任を果たしたうえに、視察旅行の企画、添乗まで受けもった。

彼女の同僚司書で、やはり大会運営委員をつとめた Bodó Boglárka さんによると、ここエゲル市の人口63,000人のうち登録料を払って (!) 図書館を利用している人は11,000人であり、登録せずに館内閲覧のみに利用しているビジターも同じくらいいるだろうとのこと。筆者はその「登録料」ということばに驚いて「日本では図書館法で公共図書館が利用料をとることを禁じているが」というと、「年間100フォリント (邦貨換算約80円) だからたいし

教会などの観光名所と図書館視察とがほどよく組み込まれている。筆者は前述の Balogh BÉláné さんと Bodó Boglárka さんが企画し、自ら添乗するコースに参加した。費用節約のため見学先の図書館の ^{arrangement} アレンジから博物館等の入場券の手配まですべてこの2人が行い、バスの中では自ら ^{Microphone} マイクをもって案内するという活躍ぶりだった。

^{Tour} ツアーが始まってすぐ、Balogh BÉláné さんは自分の ^{Bag} バッグからおもむろに小さな紙 ^{Cup} コップとボトルを取り出し、参加者の間をまわって蒸留酒をすすめはじめた。図書館協会の公式視察旅行で、朝から40度ものアルコール ^{Alcohol} を出すのはどういう意図なのか理解に苦しみ、手を伸ばすのをためらっていると、「今日1日、このバスで行動をともにする仲間が早く打ちとけるようにという彼女なりの配慮からでしょう。」と隣の席の人のことばにハッと打たれた。そういえばさきから座席にわけ入っては参加者に話しかけたり、マイクをもてば ^{Joke} ジョークを言って笑わせたりしていたのは、バスの中の雰囲気がおやかになるように、自分たちの企画したツアーに参加してくれた人たちが楽しい1日をすごせるようにとの心づかいだったのだ。手づくりのツアーのあたたかさが身にしみたてきごとだった。

修道院を改造した公共図書館 (Gyöngyös)

エゲルからのバスツアーでいくつか見学した図書館のうち、印象に残ったのは Gyöngyös の公共図書館である。ここには14世紀からの歴史を誇るフランシスコ派の教会があり、その教会に付属する修道院が改造されて、2つの運営主体の異なる図書館が同居する形となっている。まず、修道院の付属礼拝堂を改装した部分には、1,400年代からの手書き本や ^{fol} ボリグロツテ (多国語対照聖書) など稀覯本が収集されており、この部分はブダペストの国立セーチェニイ図書館の直轄館である。ガラスケースの中にはこの地方独特の茶色の皮表 ^{glasscase}

紙の装幀の本が多数展示されていた。

同じ建物の中だが、修道士たちの個室部分には町立の公共図書館が入っている。一本の通路をはさんで両側に、10室ずつの小部屋がある。個室ごとの間じきりは取り除かずそのまま書架を入れて使っている。1つ1つの小部屋は教室の半分くらいか。主題別に ^{philosophy} 哲学の小部屋、^{history} 歴史の小部屋、^{art} 芸術の小部屋、という具合に独立していて、むかし図書館学の教科書でみた主題別閲覧室の見本のようなつくりである。これではさぞかし管理もたいへんであろうと思いやられた。

この小部屋のうちのひとつは視聴覚資料の小部屋で、試聴ブースでその場で視聴したり、借り出すこともできることは日本と同じだが、^{audio tape} オーディオテープ、^{video tape} ビデオテープ別に料金を掲示してあった。公共図書館で利用登録をどることにについては、エゲルでおどろき済みだったので、余裕をもって尋ねてみると、図書館の視聴覚資料を ^{copy} コピーする手数料だというのである。予想だにできなかった意外な返事に二度びっくりであった。著作権の問題をどうクリアしているのかときいてみたが、「個人的利用ならよいのだ」とお茶を濁されてしまった。同じバスツアーの参加者たちも、多くを語りたくない様子で肩をすくめるばかりであった。

このほか、
新聞雑誌 →
覧の小部屋、
^{reference} レファレンス・
^{tool} ツールの小部屋などがあり、20室もある小部屋のう

